

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Üniversitelerde Kurum İçi İletişimin Erişilebilirliği: Görme Engelli Öğrenciler Üzerine Bir Değerlendirme

Accessibility Of Internal Communication In Universities: An Evaluation Regarding Visually Impaired Students

Mustafa Öztürk ^{a,*}

^a Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İletişim Bilimi Ve İnternet Enstitüsü, 34445, İstanbul/Türkiye
ORCID: 0000-0002-5179-6876

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi:

Düzeltilme tarihi:

Kabul tarihi:

Anahtar Kelimeler:

Görme Engelli Öğrenciler

Kurum İçi İletişim

Bilgiye Erişim

Dijital Eşitsizlik

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye'deki üniversitelerde yürütülen kurum içi iletişim uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından ne ölçüde erişilebilir olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, görme engelli üniversite öğrencilerinin bilgiye erişim, duyuru ve bilgilendirme süreçlerine katılım, dijital platformların kullanılabilirliği ve fiziksel ortamda gerçekleşen iletişim faaliyetleri bağlamında yaşadıkları deneyimleri değerlendirmektedir. Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli çerçevesinde tasarlanmıştır. Veri toplama aracı araştırmacı tarafından hazırlanan 32 soruluk bir anketten oluşmaktadır. Elde edilen bulgular, üniversitelerde kurum içi iletişim mekanizmalarının büyük ölçüde görme engelli bireylerin ihtiyaçlarını göz ardı ettiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, erişilebilirlik temelli iletişim politikalarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmakta; öneriler, kapsayıcı ve engelsiz bir yükseköğretim ortamı oluşturulması yönünde sunulmaktadır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received:

Received in revised form:

Accepted:

Keywords:

Visually Impaired Students

Intra-Institutional Communication

Access to Information

Digital Inequality

ABSTRACT

This study aims to examine the extent to which internal communication practices implemented at universities in Turkey are accessible to visually impaired students. The research evaluates the experiences of visually impaired university students regarding access to information, participation in announcement and information processes, the usability of digital platforms, and communication activities taking place in physical environments. This research was designed within the framework of the correlational survey model, a quantitative research method. The data collection tool consisted of a 32-question survey prepared by the researcher. The findings reveal that internal communication mechanisms at universities largely overlook the needs of individuals with visual impairments. Therefore, the need for the development of accessibility-based communication policies is emphasized, and recommendations are presented to create an inclusive and barrier-free higher education environment.

1. Giriş

Kurumsal iletişim, kurumların iç ve dış paydaşlarıyla etkili, tutarlı ve stratejik iletişim kurmalarını sağlayan, çok disiplinli bir alan olarak tanımlanmaktadır. Bu disiplin;

halkla ilişkiler, medya yönetimi, kriz iletişimi ve pazarlama iletişimi gibi birçok alt başlığı kapsamaktadır (Cornelissen, 2020). Zaman içerisinde, halkla ilişkiler yalnızca imaj ve algı yönetimiyle sınırlı kalmayıp; kurumların bütünsel iletişim stratejilerinde merkezi bir rol üstlenmiştir (Gregory,

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: biruniegitim@gmail.com

Atıf/Cite as: Öztürk, M. (2025). Üniversitelerde Kurum İçi İletişimin Erişilebilirliği: Görme Engelli Öğrenciler Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 10(2), 211-223.

This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence. Anyone may reproduce, distribute, translate and create derivative works of this article (for both commercial and non-commercial purposes), subject to full attribution to the original publication and authors.

2007). Kurumsal iletişim, itibar inşası, şeffaflık, güven ve katılımcılık ilkeleri doğrultusunda gelişerek, kurumların sürdürülebilir başarısında kritik bir faktör haline gelmiştir (Argenti, 2015).

Üniversiteler gibi çok paydaşlı yapılarda kurumsal iç iletişim stratejileri, akademik ve idari birimler ile öğrenciler arasında etkili bilgi akışının sağlanması açısından hayati önemdedir. Bu çerçevede; erişilebilir, açık ve çift yönlü iletişim kanallarının kurulması, geri bildirim mekanizmalarının etkin hale getirilmesi ve teknolojik altyapıların erişilebilirlik perspektifiyle kullanılması, kurumsal iletişimin temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Karaduman ve Kaya, 2018). Kurumsal iç iletişim, yalnızca bilgi aktarımı ile sınırlı olmayıp; aidiyet, katılım ve memnuniyet duygularının da pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Birleşmiş Milletler (BM) verileri, engelli bireylerin toplumsal yaşama eşit katılımı konusunda hâlâ ciddi yapısal ve iletişimsel engellerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (WHO, 2021; UN, 2020). Türkiye’de ise özellikle görme engelli bireylerin yükseköğretim sürecinde bilgiye eşit erişim hakkı sıklıkla ihmal edilmekte; fiziksel ve dijital erişilebilirlik standartları çoğu kurumda yetersiz kalmaktadır (YÖK, 2022). Modern eğitim sistemlerinde bilgiye erişim temel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Ancak, görme engelli öğrencilerin üniversite ortamlarında bilgiye erişimleri büyük ölçüde sınırlı kalmakta, özellikle dijital platformların erişilebilirlik açısından yeterli düzeyde tasarlanmaması bu eşitsizliği artırmaktadır (Koçak, 2022).

Kurumsal iç iletişim sistemleri çoğunlukla gören bireyleri merkeze alan tasarımlarla kurgulandığından, görme engelli öğrenciler duyurulara, bilgilendirme materyallerine ve dijital platformlara erişimde çeşitli engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum hem eğitimde fırsat eşitliği ilkesine hem de üniversitelerin sosyal kapsayıcılık politikalarına aykırılık teşkil etmektedir (Öztürk ve Özdemir Çakır, 2024). Kurum içi iletişim kanallarında erişilebilirliğin yeterince dikkate alınmaması, görme engelli öğrencilerin akademik süreçlere aktif katılımını zorlaştırmakta; bunun sonucu olarak da öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, psikolojik iyilik halleri ve sosyal uyum süreçleri olumsuz etkilenmektedir (Amponsah ve Bekele, 2023).

Literatürdeki araştırmalar değerlendirildiğinde görme engelli öğrenciler üzerine gerçekleştirilen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle görme engelli öğrencilerin kurumsal iç iletişim uygulamalarına erişilebilirlikleri ve karşılaştıkları engeller üzerine yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Üniversite öğrencilerinin eğitim aldıkları kurumdan fayda gördüklerinde derslerine daha fazla motive oldukları bilinmekte bu konu ise sosyal değişim teorisi ile açıklanabilmektedir (Blau, 1964). Bu teoriye göre bireyler kurumlarından fayda sağladığını hissettiklerinde olumlu davranışlar sergileme eğilimi gösterirler. Gerçekleştirilen bu araştırmada, Türkiye’deki üniversitelerde yürütülen kurumsal iç iletişim

uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliğini değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, kurumsal iletişimin kapsayıcılık bağlamında yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya koyarak, yükseköğretimde fırsat eşitliğine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda “Türkiye’deki üniversitelerin kurumsal iç iletişim faaliyetlerinin görme engelli üniversite öğrencileri açısından uygunluğu ve etkinliği ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Araştırmanın alt problem cümleleri şunlardır:

1. Görme engelli öğrencilerin kurumsal iç iletişim algıları demografik özelliklere göre farklılık gösterir mi?
2. Üniversitenin sosyal medya kullanımının aidiyet ve topluluk duygusu üzerindeki etkisine göre farklılık var mıdır?
3. Engelli Öğrenci Birimi’nin akademik hizmetlerinden memnuniyet durumuna göre farklılık var mıdır?
4. Engelli Öğrenci Birimi’nin sosyal hizmetlerinden memnuniyet durumuna göre farklılık gösterir mi?

1.1. Kurum İçi İletişim

İletişim, anlam oluşturma, aktarma ve anlamlandırma süreçlerinin bütünüdür. İnsanlar arası etkileşim, bu süreçlerin bir araya gelmesiyle anlam kazanır. İletişim yalnızca bilgi alışverişi değil; aynı zamanda duygu, düşünce ve deneyimlerin karşılıklı olarak paylaşılmasına da dayanır (Günay, 2004). Bu bağlamda, organizasyonların başarısı da etkili iletişim biçimlerine (toplantılar, sunumlar, reklamlar ya da telefon görüşmeleri gibi) doğrudan bağlıdır. İletişim, toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan temel unsurlardan biridir (Peltekoğlu, 2018). Kurumsal iletişim ise, kurumun iç ve dış paydaşlarıyla olan etkileşimini yöneten, kurumsal kimliği ve itibarı oluşturan bütünsel bir disiplindir. Bu disiplin; kurumun mesajlarını tutarlılık içinde iletmek, hedef kitlelerle etkili ve sürekli iletişim kurmak, krizleri yönetmek, itibar ve güven inşa etmek, paydaş ilişkilerini geliştirmek gibi temel amaçları bulunmaktadır (Korkosz, 2011).

Kurumsal iletişim genel olarak iç iletişim ve dış iletişim olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır (Öztürk, 2025). Kurumsal dış iletişim kurumun toplum, medya, müşteriler ve diğer dış paydaşlarla kurduğu etkileşimleri kapsar (Öztürk, 2025). Kurumsal iç iletişim, kurum içindeki çalışanlar arasında bilgi, fikir ve duygu alışverişini sağlayan süreçlerin tümünü kapsar. Bu süreç; yöneticilerle çalışanlar arasındaki ilişkilerden, takım içi etkileşimlere ve kurumsal bilgilendirme sistemlerine kadar geniş bir yelpazeye yayılır. Etkili bir iç iletişim yapısı, çalışanların motivasyonunu artırır, iş birliğini güçlendirir ve kurumun hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırır (Tokat, 2012; Tunçer, 2012). Ayrıca kurum içi iletişim; değişim süreçlerinin duyurulması, çalışanların bu sürece katılımının sağlanması ve olası dirençlerin yönetilmesi gibi kritik roller üstlenir (Bartan ve Taşkıran, 2018).

İç ve dış iletişim süreçlerinin başarılı olabilmesi yalnızca etkileşimlerin niteliğine bağlı değildir. İletişim sürecinde kullanılan iletişim araçlarının çeşitliliği ve etkinliği sürecin başarıya ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, yazılı iletişim araçları işletmeler açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Yazılı iletişim, bilgi ve belgelerin kalıcı olarak saklanabilmesi, detaylı biçimde iletilebilmesi ve gerektiğinde tekrar erişilebilmesi açısından önemli avantajlar sunar. Kurumsal iletişimde kullanılan başlıca yazılı araçları resmi yazışmalar, genelgeler ve bildirimler, e-posta, anlık mesajlaşma uygulamaları (Slack, Microsoft Teams, WhatsApp vb.), içerik paylaşım ağları ve toplantı yönetim programları (Google Workspace, SharePoint, Notion vb.) şeklinde sıralamak mümkündür (Altınpulluk, 2015; Vural ve Bat, 2018). Ayrıca kurumsal iletişimde kullanılan kurumsal yayınlar ve fiziksel yazılı araçları ise; işletme gazetesi, kurum dergisi, broşürler, bilgilendirici kurum içi yazılar, ilan tahtaları ve duyuru panolarıdır (Tunçel, 2011; Vural ve Bat, 2018).

Günümüzde dijitalleşmenin etkisiyle kurumsal iletişimde kullanılan araçlar da çeşitlenmiş ve dijital platformlara kaymıştır. E-posta, sosyal medya platformları (LinkedIn, Twitter, Instagram vb.), kurumsal web siteleri, internet, intranet ve ekstranet, kurumsal bültenler, sosyal ağ siteleri ve forumlar kurumsal iletişimde kullanılan dijital araçlara örnek olarak gösterilebilir (Boztepe, 2014; Mendi ve Akyazı, 2016; Öztürk, 2025; Vural ve Bat, 2018; Peltekoğlu, 2018).

1.2. Türkiye’deki Üniversitelerde Kurumsal İç İletişim

Eğitim kurumları da diğer örgütler gibi öğretim, araştırma ve toplumsal hizmetleri yürütmek için iletişimden yararlanır. Ancak üniversiteler, otorite yapısı, misyonu, performans değerlendirme biçimleri ve uzmanlaşma alanları gibi unsurlar açısından şirketlerden farklılık gösterir. Bu farklar, üniversitelerin iletişim stratejilerini ve uygulamalarını etkiler. Bu nedenle üniversitelerde iç iletişim süreci diğer örgütlere kıyasla daha karmaşık olabilir. Üniversite içi iletişim, öğrenciler, öğretim üyeleri ve diğer personel arasında etkili biçimde gerçekleşir. Başarılı bir iç iletişim, üniversite topluluğu arasında güçlü bağlar kurarak etkili öğrenme ve çalışma ortamı yaratabilir. Ancak yapısal ve işlevsel belirsizlikler iletişimi zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle iletişim süreci, çeşitli unsurların katılımını gerektirir ve ortak iletişim zemini oluşturmayı zorlaştırabilir (Gizir, 2007).

Üniversitelerde yürütülen kurumsal iletişim faaliyetlerinin hedef kitlesi oldukça çeşitlidir. Bu hedef kitleler, üniversitenin karar alma süreçlerini etkileyebilecek ya da bu süreçlerden etkilenecek olan gruplardan oluşur. Karakoç’a (1996) göre bu gruplar arasında; üniversite personeli (akademik ve idari), öğrenciler, yükseköğretim düzenleyici kurumları (YÖK vb.), diğer üniversite ve araştırma kurumları, kamu kurumları, yerel yönetimler ve topluluklar, medya organları, üniversiteye ürün veya hizmet sağlayan tedarikçiler üniversitenin hizmet sunduğu kişi ve gruplar yer

almaktadır. Bu çok katmanlı hedef kitle yapısı, üniversitelerde kurumsal iletişim yönetiminin stratejik bir planlama ve uyum gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Her grup, üniversitenin başarısını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilecek kapasiteye sahiptir ve bu gruplara yönelik farklı iletişim stratejilerinin geliştirilmesi gereklidir (Karakoç, 1996).

Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin kurumsal iletişim stratejilerinde web siteleri önemli bir yer tutmaktadır. Web siteleri, kurumlara zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın tanıtım yapma imkânı sunar. Ayrıca, web sitelerinin geri bildirim özellikleri, hedef kitle ile karşılıklı anlayış geliştirilmesine katkı sağlar. Örgütler, web siteleri aracılığıyla hem hedef kitlelerini tanıyabilir hem de kendilerini daha iyi tanıtabilirler (Tarhan, 2007). İletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte pazarlama iletişimi evrim geçirirken, üniversitelerin web sitelerini hedef kitleleriyle etkili etkileşim kuracak şekilde kullanmaları gerekmektedir.

1.3. Üniversiteli Görme Engelli Öğrencilerin Kurumsal İç İletişim Sorunları

Engelli bireylerin haklarını tam anlamıyla kullanabilmesi için erişilebilirlik temel bir gerekliliktir (Çiftçi, İyigün ve Tortop, 2018). Bilgiye erişim ise, bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımı için kritik önemdedir. Yazılı, görsel ve dijital içeriklerin herkes tarafından erişilebilir olması, bilgiye eşit ve adil ulaşım açısından gereklidir (Çiftçi, İyigün ve Tortop, 2018). Fiziksel erişilebilirlik, bireylerin kendi başlarına, eşit ve güvenli koşullarda mekânlar arasında hareket edebilmesini ifade eder. Bu kapsamda “herkes için tasarım” ve “evrensel tasarım” kavramları önem kazanır (Mengi, 2019). Fiziksel çevrenin erişilebilir olması, demokratik toplumların temel gereksinimlerinden biridir (Erten ve Aktel, 2020). Bu kapsamda üniversitelerin görme engelli bireyler için fiziksel erişimlerinin kısıtlayacak unsurların olmaması da önem taşımaktadır.

Görme engelli öğrenciler için eğitim materyallerinin erişilebilir formatlarda sunulmaması, ders içeriklerine ulaşmada engeller yaratır. Dijital kaynaklarda gerekli erişilebilirlik düzenlemelerinin eksikliği, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkileyebilir (Çiftçi, İyigün ve Tortop, 2018). Görme engelli öğrencilerin eğitimlerini destekleyen Braille okuyucular, ekran büyütme yazılımları ve konuşma tanıma sistemleri gibi teknolojik araçlara erişim sınırlı olabilir. Üniversite web siteleri ve e-öğrenme platformları da engelli kullanıcılar için yeterince erişilebilir değildir. Bu durum, eğitimde eşit fırsatlara erişimi engeller ve öğrenme sürecini olumsuz etkiler (Hebece, 2017). Üniversitelerde engelli öğrencilerin haklarını koruyan ve erişilebilirlik standartlarını belirleyen açık politika ve yönetmeliklerin bulunması önemlidir. Eksik veya yetersiz politikalar, negatif yaklaşımlar ve finansman sorunları, engelli bireylerin eğitim ve sosyal yaşama tam katılımını engelleyen temel etkenlerdendir (Sungur

Ergenoğlu ve Yıldız, 2013). Üniversitelerin farkındalık artırıcı çalışmalar yapması bu sorunun aşılmasında etkilidir. Eğitimciler ve üniversite personelinin görme engelli öğrencilerin ihtiyaçları konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, destek ve iletişim süreçlerinde aksamalara neden olur. Bu durum, öğrencilerin eğitim ortamına tam entegrasyonunu zorlaştırır. Bu nedenle, eğitimciler için özel eğitim programları ve farkındalık seminerleri düzenlenmesi gerekmektedir (Korkut ve Avcı, 2019).

2. Literatür Taraması

Literatürde görme engelli öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar da mevcut olmakla birlikte oldukça sınırlıdır. Demir ve Şen tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırmada görme engelli öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından öğrenme stilleri üzerine etkisi araştırılmıştır. Bülbül (2013) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise üç görme engelli lise öğrencisi üzerinden durum incelemesi yaparak görme engelli öğrenciler için grafik bilgisi gerektiren konularda öğretmenlerin nasıl bir materyal ve yöntem izlemesi gerektiğini araştırmayı amaçlamıştır. Okur ve Demir (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada alanyazına dayalı olarak görme engelli bireylerin eğitim-öğretim hayatlarında, öğrenme güçlüğü yaşadıkları noktaları belirleyerek çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Öztürk ve Özdemir Çakır (2024) tarafından İstanbul'da görme engelli ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin dijital iletişim becerileri ve bilgiye erişim sorunları üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanırken karşılaştıkları zorlukların belirlenmesi ve çözüm önerilerinin sunulması hedeflenmiştir. Okçu ve Sözbilir (2016) 8. sınıf düzeyindeki görme engelli öğrenciler üzerine, Zorluoğlu ve Sözbilir (2017), Küçüközyiğit ve Özdemir (2017), Aktaş ve Argun (2021) görme engelli öğrenciler üzerine çeşitli konularda araştırma yapmışlardır. Yabancı literatürde de görme engelli öğrenciler üzerine çeşitli konular üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Lourens ve Swartz, 2016; Otyola vd., 2017; Ediyanto ve Kawai, 2019; Belay ve Yihun, 2020; Amponsah ve Bekele, 2023; Mirzahamdamova, 2024).

Ayrıca görme engelli bireylerin günlük hayatlarında karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukları kolaylaştırmak adına geliştirilen uygulamaların ve önerilerinde sunulduğu çalışmalar mevcuttur. Örneğin Arslan ve diğerleri (2014) tarafından gerçekleştirilen Batman merkezli bir araştırmada görme engellilerin toplumsal hayatta karşılaştıkları zorluklar üzerine odaklanmıştır. Özteke Kozan ve arkadaşlarının (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada ise kentlerde yaşayan görme engelli bireylerin çevresel anlamda yaşadıkları problemler üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Ertaş (2025) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da İstanbul'da görme engelli bireylerin hastane hizmetlerine fiziksel erişimleri üzerine bir araştırma gerçekleştirmiş ve karşılaştıkları zorluklar üzerinde durmuştur. Diğer yandan Hebececi (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada görme engelli ve az gören bireylere yönelik donanım ve yazılımlar hakkında

bilgi verilmiş, web sayfalarına erişilebilirlik, evrensel tasarım ve görme engelli bireylerin sayısı ve durumları üzerine incelemelerde de bulunulmuştur. Özsan ve Hasret'te (2017) yaptıkları bir çalışmayla ilginç bir durum üzerine değinmişler ve görme engelli bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmak için Braille alfabeli giysi önerisinde bulunmuşlardır. Şenel (2015) görme engelli bireylerin üniversite giriş deneyimlerini, Doğuş ve diğerleri (2020) ise görme engelli bireylerin merkezi sınav düzenlemelerine dair görüşleri incelenmiştir.

3. Yöntem

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli çerçevesinde tasarlanmıştır. Nicel araştırmalar, ölçme ve gözleme dayanan, tekrar edilebilen objektif bir araştırma türüdür. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin aralarındaki değişim varlığı ile derecesini ortaya koymaktadır (Bekman, 2022). Bu çalışmada kullanılan genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model ile birden fazla değişken arasındaki ilişkilerin varlığını ve bu ilişkilerin düzeyini ortaya koymak hedeflenmiştir. Diğer bir ifadeyle, bu model farklı değişkenler arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin gücünü analiz etmeye yönelik olarak yapılandırılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'deki üniversitelerde yürütülen kurumsal iç iletişim uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliğini değerlendirmektir. Çalışma, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi'nde öğrenim gören görme engelli öğrencilerin deneyimlerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, söz konusu öğrencilerin üniversitelerin iç iletişim araçlarını (web siteleri, e-posta sistemleri, duyuru panoları vb.) ne ölçüde etkin bir şekilde kullanabildikleri, karşılaştıkları iletişim engelleri ve ihtiyaç duydukları destekler analiz edilmektedir. Araştırma, bu engellerin tespit edilmesinin yanı sıra çözüm odaklı ve sürdürülebilir iletişim stratejileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, üniversitelerin iç iletişim politikalarının daha kapsayıcı hale getirilmesine katkı sunarak, yükseköğretimde eşitlik ve erişilebilirliğin güçlendirilmesine yönelik politika ve uygulamalara zemin oluşturmaktadır. Çalışma yalnızca mevcut durumu tespit etmekle kalmayıp, yapısal ve sürdürülebilir iyileştirmeler için stratejik bir çerçeve sunarak, üniversitelerde engelli bireyler için eşit fırsatlar sağlayan bir iletişim kültürünün gelişmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'deki devlet ve vakıf

üniversitelerinde eğitim gören görme engelli öğrenciler oluşturmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle, evrendeki tüm bireylere ulaşmak mümkün olmadığından, yargısal örnekleme yöntemiyle 180 görme engelli öğrenci seçilmiştir (Zikmund vd., 2009). Araştırma yapılan üniversitelerde görme engelli sayısına resmi olarak üniversitenin ilgili birimleri tarafından KVK gerekçe gösterilerek bildirmekten imtina etmişlerdir. Bu sebeple ne kadar öğrenci olduğu tespit edilememiştir. Bu sebeple örneklem büyüklüğü 180 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, Türkiye’de farklı özellikler taşıyan sekiz üniversite örnekleme dâhil edilmiştir: İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi. Bu üniversiteler farklı coğrafi bölgelerde ve farklı şehirlerde yer almaları, devlet ve vakıf üniversitesi olmaları, engelli öğrenci birimi altyapısına sahip olmaları, fiziksel ve dijital ortamlarda erişilebilirliğe yönelik mevcut uygulamalarının olması nedeni ile seçilmiştir. Bu seçki, araştırmanın amacına uygun şekilde belirlenmiş ve sonuçların genellenebilirliği açısından titizlikle planlanmıştır. Araştırma, örneklemden elde edilen veriler doğrultusunda evren hakkında genellemeler yapmayı amaçlamaktadır. Katılımcılara dair tanımlayıcı istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışmanın Örneklemine Dair Bilgiler

Cinsiyet	n	%
Erkek	94	52,2
Kadın	86	47,8
Yaş	n	%
21 yaş ve altı	83	46,1
22 yaş ve üstü	97	53,9
Fakülte Durum	n	%
Fen Edebiyat Fakültesi	56	31,1
Eğitim Fakültesi	57	31,7
Hukuk Fakültesi	23	12,8
İlahiyat Fakültesi	12	6,7
İletişim Fakültesi	20	11,1
Siyasal Bilgiler Fakültesi	12	6,7
Sınıf Düzeyi	n	%
Lisans/ 1. Sınıf	22	12,2
Lisans/ 2. Sınıf	39	21,7
Lisans/ 3. Sınıf	75	41,7
Lisans/4. Sınıf	44	24,4
İkamet durumu	n	%
Ailesi ile	125	69,4
Devlet yurdunda	29	16,1
Pansiyon/otel/özel yurttta	26	14,4

Katılımcıların %52,2’sini erkeklerin, %47,8’inin ise kadınların oluşturduğu, %53,9’unun 22 yaş ve üstü grupta yer aldığı ve ağırlığının eğitim fakültesi mezunu (%31,7)

olduğu görülmektedir. Katılımcıların %41,7’si ise lisans 3. sınıf öğrencisi olup %69,4’ü ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın Araştırmada veri toplama aracı olarak 15 sorudan oluşan demografik bilgi formu ile 17 sorudan oluşan tek boyutlu Kurumsal İç İletişim Anketi kullanılmıştır. Kurumsal İç İletişim Anketi, alanyazında benzer temalarda gerçekleştirilen çalışmalar taranarak oluşturulmuştur. Anket formu, 5’li Likert tipi kapalı uçlu maddelerin yanı sıra, katılımcıların deneyimlerini daha derinlemesine açıklamalarına olanak tanıyacak sınırlı açık uçlu soruları da içermektedir. Anketin uygulanabilirliğini test etmek amacıyla, ön uygulama aşamasında 10 görme engelli üniversite öğrencisine pilot uygulama yapılmıştır. Bu pilot uygulama sonucunda katılımcılardan gelen geri bildirimler doğrultusunda anket ifadelerinde sadeleştirmeler yapılmış, ayrıca görsel veya metinsel erişim sorunlarına yönelik teknik iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir.

Üniversitelerdeki Engelli Öğrenci Birimleri ile görüşmeler sağlanmış ve öğrencilere ulaşma yöntemleri belirlenmiştir. İlk etapta anket elektronik ortama aktararak toplanmıştır. Görme engelli bireylerde bulunan Café’s programı - Türkçedeki karşılığıyla Geveze programı- aracılığıyla anket formundaki sorulara erişim sağlayarak ve üçüncü kişi nezdinde de teyit ederek cevaplandırmışlardır. Elektronik anket ile görme engelli bireylere ulaşım sınırlı kaldığından katılımcılar ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek toplanmıştır.

Diğer yandan, bazı üniversitelerin Engelli Öğrenci Birimleri, öğrencilerin mahremiyetini koruma gerekçesiyle öğrencilerin iletişim bilgilerini paylaşmayı reddetmiştir. Bu durum, birçok öğrenciye ulaşılması üzerinde bir engel oluşturmuş ve bu nedenle araştırmaya katılım kısıtlı kalmıştır. Buna karşın, bazı devlet ve vakıf üniversiteleri, öğrencilerin çalışmaya dahil edilebilmesi amacıyla gerekli iletişim bilgilerini tarafımıza ulaştırmışlardır. Görme engelli öğrencilere telefon aracılığı ile katılmayı kabul edenler arasından anketi doldurmaları talep edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 180 kişi ile 30.04.2024-05.12.2024 tarihleri arasında toplama işlemi tamamlanmıştır.

Araştırma öncesi İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayın Etik Kurulu’ndan 3.04.2024 tarihli ve E-65836846-044-316255 karar numaralı etik kurulu kararı çerçevesinde gerekli izinler alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın analizi toplanan verilerin SPSS programına aktarılmasıyla gerçekleştirilmiştir. İlk olarak verilerin normallik dağılımları çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak değerlendirilmiştir. Literatürde verilerin normal dağılım varsayımının “çarpıklık ve basıklık” değerleri üzerinden yapmanın daha doğru olduğu ifade edilmektedir (Seçer, 2015). Bu kapsamda araştırma analizleri gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Çarpıklık ve Basıklık Değeri

Anket	N	Çarpıklık	Basıklık
Kurumsal İç İletişim Anketi	180	-1,083	,460

Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ve -1,5 arasında ise veriler normal dağılım şartını sağlamaktadır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda değişkenin normal dağılım şartını sağladığı görülmektedir. Araştırmada kullanılan anketin güvenilirliğine dair analizler gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Kurumsal İç İletişim Anketi Güvenirlilik Analizi Bulguları

	Cronbach's Alpha
Kurumsal İç İletişim Anketi	0,720

Özdamar'a (1999) göre Cronbach's Alpha değerinin 0,60-0,80 arasında olması anketin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu araştırmaya yönelik gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonuçlarına göre Cronbach's Alpha değeri 0,720 olarak bulunmuş ve anketin güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Veriler normal dağılım şartına uyduğundan iki grup karşılaştırmalarında “bağımsız örneklem t testi” üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında “ANOVA” kullanılmıştır. Parametrik testlerin kullanılmasından grup farkı için Post Hoc testi yapılmıştır. Gruplar arasında oluşan farkların anlamlı olduğu boyutlarda, anlamlı farkın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirlemek için TUKEY testi uygulanmış ve anlamlılık düzeyi 0,05 olarak sınanmıştır. Değişkenlerin özelliklerini tanımlamak için ortalama ve standart sapma gibi betimleyici istatistiklerden faydalanılmış, frekans (f), yüzde (%), ortalama (x), standart sapma (ss), en düşük ve en yüksek değerler gibi tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

3.Bulgular

Bulgular dört başlık altında elde edilen sonuçlar kapsamında değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırma Kapsamında Katılımcıların Üniversite ve Program Bilgilerine Dair Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların üniversite ve program bilgilerine dair verilen cevaplar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Üniversite ve Program Bilgilerine Dair Verilen Cevapların Dağılımı

	Sosyal Medya Kullanımı	n	%
Üniversitenin Sosyal Medya Kullanımının Dahili Medya Aidiyet ve Topluluk Duygusu Verme Durumu	Hayır	33	18,3
	Evet	147	81,7
	Kullanılan	n	%

	İletişim Kanalı	n	%
Kullanılan İletişim Kanalı	E-posta	180	100,0
	Web sitesi	108	60,0
	Mobil uygulama	180	100,0
	Memnuniyet Durumu	n	%
Üniversitenin Engelli Öğrenci Biriminin Sunduğu Akademik (Ders Uygulamaları, Sınav Düzenlemeleri vb.) Hizmetlerden Memnuniyet Durumu	Biraz Memnun	74	41,1
	Memnun	107	59,4
	Memnuniyet Durumu	n	%
Üniversitenin Engelli Öğrenci Biriminin Sunduğu Sosyal Hizmetlerden Memnuniyet Durumu	Biraz memnun	19	10,6
	Memnun	161	89,4
	Sunulan hizmetler	n	%
Üniversitelerin Sunduğu Hizmetlerden Faydalanma Durumu	Ders uygulamaları	117	65,0
	Kısmi zamanlı öğrenci ve gönüllü öğrenci desteği	180	100,0
	Ders muafiyeti ve intibak	154	85,5
	Sınav düzenlemeleri	180	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların %81,70'i sosyal medya kullanımının aidiyet ve topluluk duygusu verdiğini, %18,30'unun aidiyet ve topluluk duygusu vermediğini ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin hepsinin e-posta (%100) ve mobil uygulama (%100) iletişim kanallarını kullandıkları görülürken web site kullanımının sadece %60 olduğu görülmektedir. Üniversitenin engelli öğrenci biriminin sunduğu akademik (ders uygulamaları, sınav düzenlemeleri vb.) hizmetlerden hiç memnun olmayan veya çok memnun olan katılımcı bulunmamaktadır. Bu hizmetlerden katılımcıların %59,40'ı memnun olduklarını, %41,10'u biraz memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Üniversitenin engelli öğrenci biriminin sunduğu sosyal hizmetlerden hiç memnun olmayan veya çok memnun olan katılımcı bulunmamaktadır. Bu hizmetlerden katılımcıların %89,40'ı memnun olduklarını, %10,60'ı biraz memnun olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların hepsi üniversitelerin sunduğu “kısmi zamanlı öğrenci ve gönüllü öğrenci desteği (%100)” ile “sınav düzenlemeleri (%100)” hizmetlerinden, %85,50'si “ders muafiyeti ve intibak” hizmetinden %65'i ise “ders uygulamaları” hizmetinden faydalandıkları görülmektedir.

3.2. Kurumsal İç İletişim Bilincine Yönelik Betimsel Analiz Bulguları

Tablo 5'te kurumsal iç iletişim bilincine yönelik sorulara verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 5: Kurumsal İç İletişim Bilincine Yönelik Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı

Anket		Hayır	Evet
Üniversitenizin kurumsal iletişim politikalarını biliyor musunuz?	N 3 177 % 1,7% 98,3%		
Üniversitenizin dahili sosyal medya kullanımı, siz ve diğer öğrenci arkadaşlarınız arasındaki iletişimi geliştiriyor mu?	N 121 59 % 67,2% 32,8%		
Üniversitenizin misyon ve vizyonunu biliyor musunuz?	N - 180 % - 100,0%		
Üniversitenizin sosyal medya hesaplarını takip edebiliyor musunuz?	N 26 154 % 14,4% 85,6%		
Üniversite tarafından sağlanan bilgiler ve duyurular, görme engelli öğrencilerin anlayışını artırıcı şekilde sunuluyor mu?	N 148 32 % 82,2% 17,8%		
İhtiyaç duyduğunuz bilgiyi ihtiyacınız olduğunda alabiliyor musunuz?	N 40 140 % 22,2% 77,8%		
Üniversite web sitesi, görme engelli öğrenciler için erişilebilir özelliklere sahip midir?	N 168 12 % 93,3% 6,7%		
Üniversiteniz engellilik ile bilimsel ilgili çalışmalar yapıyor mu?	N 121 59 % 67,2% 32,8%		
Üniversite tarafından düzenlenen etkinlikler (seminerler, konferanslar, sosyal etkinlikler vb.), görme engelli öğrencilerin katılımını da destekleyecek şekilde düzenleniyor mu?	N 26 154 % 14,4% 85,6%		
Ders materyalleri (kitaplar, sunumlar, belgeler), görme engelli öğrencilere uygun formatlarda sunuluyor mu?	N 131 48 % 73,2% 26,8%		
Engelli Öğrenci hizmetleri, görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak etkili bir iletişim ve destek sağlıyor mu?	N 8 172 % 4,4% 95,6%		
Üniversite içindeki yönlendirme ve harita hizmetleri, görme engelli öğrencilerin rahatça dolaşmalarını sağlamak adına yeterli mi?	N 145 35 % 80,6% 19,4%		
Üniversitenizden aldığınız iletişim düzeyinden memnun musunuz?	N 144 36 % 80,0% 20,0%		
Öğrenci birlikleri ve kulüpler,	N 180		

görme engelli öğrencilerin katılımını desteklemek adına çeşitli önlemler alıyor mu?	%	100,0%
Görme engelli öğrencilere yönelik özel eğitim veya rehberlik hizmetleri sunuluyor mu?	N 180 %	100,0%
Üniversite personeli, görme engelli öğrencilerle etkili iletişim kurabilmek için gerekli eğitimi almış mıdır?	N 148 31 %	82,7% 17,3%
Görme engelli öğrencilere yönelik olarak düzenlenen geri bildirim mekanizmaları, öğrenci memnuniyetini artırmak açısından etkili midir?	N 157 23 %	87,2% 12,8%

Katılımcıların kurumsal iç iletişim bilincine yönelik verdikleri cevaplara göre, büyük çoğunluğunun üniversitenin kurumsal iletişim politikaları (%98,3) ile misyon ve vizyonu (%100) hakkında bilgi sahibi oldukları, sosyal medya hesaplarını takip edebildikleri (%85,6) görülmektedir. Ancak, üniversitenin dahili sosyal medya kullanımının öğrenci iletişimini geliştirdiği görüşüne sadece %32,8 görme engelli öğrencinin desteklediği görülmektedir. Görme engelli öğrencilere yönelik web sitesinin erişilebilirliği (%6,7), ders materyallerinin uygun formatta sunulması (%26,8), yönlendirme ve harita hizmetlerinin yeterliliği (%19,4) ve geri bildirim mekanizmalarının etkinliği (%12,8) hizmetlerde ciddi eksikliklerin olduğu dikkat çekmektedir. Diğer yandan, görme engelli öğrencilere yönelik öğrenci kulüplerinin desteği ve rehberlik hizmetlerinin tamamı katılımcılar tarafından olumlu bir şekilde değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak, üniversite personelinin görme engelli öğrencilerle etkili iletişim kurmak için gerekli eğitimi almadığı (%82,7) ve görme engelli öğrenciler için sunulan duyuru ve bilgi paylaşımlarının öğrencilerin anlayışını artırıcı şekilde sunulmadığı (%82,2) belirtilmiştir. Genel olarak, görme engelli öğrencilerin iletişim düzeyinden memnuniyet oranı yalnızca %20,0 olup, bu durum kurumsal iç iletişimin ve engelli öğrenci dostu uygulamaların geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

3.3. Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Kurumsal İç İletişim Anketi Arasındaki Farklılıklara Dair Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri ile Kurumsal İç İletişim Anketi arasındaki farklılıklara dair analizler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 6: Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Kurumsal İç İletişim Anketi Arasındaki Farklılıklara Dair T Testi ile ANOVA Testine Dair Sonuçlar

Kurumsal İç İletişim Anketi					
Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t^*	p
Erkek	94	9,1 7	2,0 9	-,745	,45 7

Kadın	86	9,4 1	2,1 7		
Yaş	N	$\bar{X}$	SS	t*	p
21 yaş ve altı	83	9,0 5	1,8 7	-1,39	,16 8
22 yaş ve üstü	97	9,4 8	2,3 4		
Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	F*	p
Lisans/ 1. Sınıf	22	8,8 2	1,9 2	1,41 9	,23 9
Lisans/ 2. Sınıf	39	9,1 0	1,9 2		
Lisans/ 3. Sınıf	75	9,2 0	2,0 1		
Lisans/4. Sınıf	44	9,8 2	2,5 3		
İkametgâh Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F*	p
Ailesi ile	12	9,1	2,0	1,43	,24

	5	1	1	2	2
Devlet yurdunda	29	9,5 5	2,0 8		
Pansiyon/otel/özel yurttta	26	9,8 1	2,6 4		

*t=Bağımsız örneklem t testi; F=ANOVA testi

Tablo 6 incelendiğinde Kurumsal İç İletişim Anketi ile cinsiyet ($t=-,745$) ve yaş grupları ($t=-1,39$) arasındaki anlamlı farklılık t testi ile test edilmiş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Diğer yandan katılımcıların sınıf düzeyi ($F=1,419$) ve ikametgâh durumları ($F=1,432$) ile Kurumsal İç İletişim Ölçeği arasındaki anlamlı farklılık ANOVA testi ile test edilmiş ve aralarında istatistiksel olarak bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların eğitim gördükleri fakülte ile Kurumsal İç İletişim Anketi arasındaki anlamlı farklılık ANOVA testi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakülte ile Kurumsal İç İletişim Anketi Arasındaki Farklılığa Dair ANOVA Testi Sonuçları

Fakülte	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Grup Farkı
Fen Edebiyat Fakültesi ^a	56	9,61	1,95	5,413	,000*	a,b,c>d
Eğitim Fakültesi ^b	57	9,49	2,74			
Hukuk Fakültesi ^c	23	10,17	1,50			
İlahiyat Fakültesi ^d	12	6,92	,67			
İletişim Fakültesi ^e	20	8,55	,76			
Siyasal Bilgiler Fakültesi ^f	12	8,67	,78			

Tablo 8: Kurumsal İç İletişim Anketi Sorularına Verilen Cevaplar Arasındaki Anlamlı Farklılığa Dair T Testi Sonuçları

Dahili Sosyal Medya Kullanımı	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Hayır	33	8,79	1,93	-1,485	,139
Evet	147	9,39	2,16		
Akademik Hizmetlerden Memnuniyet Durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Biraz Memnun	74	9,01	1,91	-1,408	,161
Memnun	107	9,47	2,25		
Sosyal Hizmetlerden Memnuniyet Durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Biraz memnun	19	9,00	1,56	-,613	,541
Memnun	161	9,32	2,19		

Tablo 7 incelendiğinde Kurumsal İç İletişim Anketi ile katılımcıların eğitim gördüğü fakülteler arasındaki anlamlı farklılık ANOVA testi ile test edilmiş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Anlamlı farkın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirlemek için TUKEY testi uygulanmıştır. Bu sonuca göre; Fen Edebiyat Fakültesi’nde ($\bar{X}=9,61$), Eğitim Fakültesi’nde okuyan ($\bar{X}=9,49$) ve Hukuk Fakültesi’nde okuyan ($\bar{X}=10,17$) lisans öğrencilerinin Kurumsal İç İletişim Anketi ortalama puanlarının İlahiyat Fakültesi’nde okuyan lisans öğrencilerinin Kurumsal İç İletişim Ölçeği ortalama puanlarından ($\bar{X}=6,92$) daha yüksek olduğu

belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile anlamlı farklılık ilahiyat fakültesi öğrencileri ile Fen-Edebiyat, Eğitim ve Hukuk fakülteleri arasındadır. Bu sonuçlar, fakülte düzeyinde özelleştirilmiş iletişim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle, İlahiyat Fakültesi için daha fazla kaynak ve destek sağlanması gerektiği görülmektedir.

3.4. Kurumsal İç İletişim Anketi Sorularına Verilen Cevaplar Arasındaki Anlamlı Farklılığa Dair Bulgular

Katılımcıların Kurumsal İç İletişim Anketi sorularına verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılığı test etmek

için t testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre, Kurumsal İç İletişim Anketi sorularına verilen cevaplar arasındaki istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>,05$). Verilen cevaplarda “memnun” olduklarını bildiren katılımcıların “biraz memnun” olan katılımcılara göre ölçekten aldıkları puanlar yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4. Sonuç ve Öneriler

Çeşitli Bu araştırma Türkiye’deki üniversitelerde yürütülen kurumsal iç iletişim uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliğinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Literatürde görme engelli öğrenciler üzerine yapılan çalışmaların büyük ölçüde eğitim süreçleri, öğrenme stilleri (Demir ve Şen, 2009), öğretim materyalleri ve yöntemleri (Bülbül, 2013), öğrenme güçlükleri (Okur ve Demir, 2019) ile dijital iletişim ve bilgiye erişim sorunları (Öztürk ve Özdemir Çakır, 2024) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Üniversitelerde yürütülen kurumsal iç iletişim uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliğine yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma, söz konusu boşluğu doldurmak amacıyla tasarlanmış ve Türkiye’deki üniversitelerde görme engelli öğrencilerin kurumsal iç iletişim uygulamalarına erişimlerini değerlendirmeyi hedeflemiştir. Araştırmaya 94’ü erkek, 86’sı kadın olmak üzere 180 görme engelli üniversite öğrencisi katılım sağlamıştır. Katılımcıların ağırlıklı olarak 22 yaş ve üstü grupta yer aldıkları, eğitim fakültesi mezunu oldukları ve lisans mezunu 3. Sınıf öğrencisi oldukları sonucuna varılmıştır. Katılımcıların %69,4’ü ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Katılımcıların üniversite ve program bilgilerine dair sonuçlar değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal medya kullanımının aidiyet ve topluluk duygusu verdiğini, tüm katılımcıların e-posta ve mobil uygulama iletişim kanallarını kullandıkları, üniversitenin engelli öğrenci biriminin sunduğu akademik hizmetlerden ve sosyal hizmetlerden yarından fazlasının memnun oldukları ve katılımcıların tamamının “kısmi zamanlı öğrenci ve gönüllü öğrenci desteği” ile “sınav düzenlemeleri” hizmetlerinden faydalandıkları sonucuna varılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ile Kurumsal İç İletişim Anketi arasındaki anlamlı farklılık analizine dair sonuçlara bakıldığında fakülte hariç diğer demografik özellikler ile Kurumsal İç İletişim Anketi arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile Fen-Edebiyat, Eğitim ve Hukuk fakülteleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlar, fakülte düzeyinde özelleştirilmiş iletişim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini, özellikle İlahiyat Fakültesi’nde öğrenim gören görme engelli öğrencilere daha fazla kaynak ve destek sağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bulgular üniversitelerin mevcut kurumsal iletişim yapılarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliklerinin yeterli olmadığı, ihtiyaçlarına cevap vermediği sonucuna varılmış ve bu nedenle kurumsal iletişim uygulamalarının görme engelli

bireyler açısından erişilebilirliklerinin artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerektiği görülmektedir.

Bu araştırma üniversite içi iletişim uygulamalarına odaklanması açısından diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Böylelikle bu araştırma başta üniversite yönetimi olmak üzere politika yapıcılara da pratik öneriler sunması bakımından önemlidir. Diğer yandan kurumsal iletişim literatürüne görme engelli bireyler açısından özgün bir katkı sunmaktadır. Türkiye’deki üniversitelerde yürütülen kurumsal iç iletişim uygulamalarının görme engelli öğrenciler açısından erişilebilirliğinin değerlendirilmesinin amaçlanmıştır. Alanyazına bakıldığında görme engelli öğrencilerin üniversitelerin kurumsal iç iletişim uygulamalarına erişilebilirliklerine yönelik bir çalışmanın olmadığı genellikle eğitimde ve eğitim materyallerine erişimde karşılaştıkları engeller üzerine çalışmaların yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu araştırma literatürdeki bu boşluğu doldurması bakımından önem arz etmekte ve akademiye, sektöre ve görme engelli öğrencilere yönelik öneriler sunmayı hedeflemektedir. Araştırma bulgularına dayanarak şu öneriler sunulmuştur:

Akademiye Yönelik Öneriler

- Üniversitede erişilebilirlik üzerine araştırmalar teşvik edilmelidir. Ayrıca farklı engel grubundaki bireylerin kurumsal iletişim deneyimlerini alan çalışmalar gerçekleştirilerek akademik literatüre kazandırılmalıdır.
- Görme engelli öğrencilere yönelik erişilebilir odaklı dersler ve müfredat içerikleri geliştirilmelidir.
- Ders materyallerinin görme engelli bireyler için erişilebilir formatlarda hazırlamaları için akademisyenler hem teknik destek ile hem de hizmet içi eğitim verilerek desteklenmelidir.
- WCAG 2.1 gibi uluslararası standartlar erişilebilirlik konusunda dikkate alınarak akademik çalışmalarda teşvik edilmelidir.

Sektöre (Üniversiteler, YÖK, kamu kurumları) Yönelik Öneriler

- WCAG 2.1 standartları çerçevesinde üniversitelerin web siteleri başta olmak üzere mobil uygulamalar ve öğrenci portalları uygun hale getirilmelidir. Diğer yandan ekran okuyucu uyumluluğu da düzenli olarak kontrol edilmelidir.
- Üniversitedeki akademik ve idari duyurular sesli mesaj, Braille panolar, erişilebilir PDF’ler gibi erişilebilir formatta paylaşılmalıdır.
- Üniversitelerin engelli öğrenci birimleri bütçe, personel gibi süreçlerle güçlendirilmelidir.
- Kampüs içerisinde görme engelli bireylerin fiziksel erişimlerini kolaylaştırmak için sesli yönlendirme

sistemleri, Braille destekli yönlendirme levhalar ve yüksek kontrastlı işaretlemeler kullanılmalıdır.

- YÖK başta olmak üzere diğer yetkili kurumlar üniversitelerin erişilebilirlik denetimlerini yapmalı, standartlara uymayan kurumlara yaptırım uygulanmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve üniversiteler iş birliği içerisinde görme engelli öğrencilerin erişilebilirlik standartlarını bilirlilik standartlarını yükseltmek için projeler geliştirilmelidir.
- Gelişmiş ekran okuyucular, yapay zekâ destekli sesli asistanlar, akıllı yönlendirme sistemleri gibi yenilikçi teknolojiler üniversite ortamında dahil edilmelidir.

Görme Engelli Öğrencilerin Erişimlerine Yönelik Öneriler

- Ders materyalleri özellikle uygulama gerektiren dersler için sesli, Braille ve dijital erişilebilir formatlarda görme engelli öğrencilerin erişimlerine sunulmalıdır.
- Engelli öğrenciler için özellikle video içerikleri sesli betimleme, altyazı ve işaret dili kullanılarak desteklenmelidir.
- Görme engelli öğrencilerin şikayetlerini iletebilecekleri erişilebilir geri bildirim platformları kurulmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma yükseköğretimde erişilebilirlik ve kapsayıcılığı artırmaya yönelik stratejik bir yol haritası sunmaktadır. Önerilerin uygulanması, üniversitelerin kurumsal kapasitesini güçlendirecek ve görme engelli öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra toplumsal katılımlarını da artıracaktır.

Kaynakça

- Aktaş, F. N., & Argün, Z. (2021). Görme engelli bireylerin matematik eğitiminde ihtiyaçları ve sorunları: Cebir kavramları bağlamında. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(3), 699-723. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.750682>
- Altınpulluk, H. (2015). Artırılmış gerçekliği anlamak: Kavramlar ve uygulamalar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 123-131.
- Amponsah, S., & Bekele, T. A. (2023). Exploring strategies for including visually impaired students in online learning. *Education And Information Technologies*, 28(8), 9355-9377.
- Argenti, P. A. (2015). *Corporate communication* (7th ed.). McGraw-Hill Education.
- Arslan, Y., Şahin, H.M., Gülnar, U., & Şahbudak, M. (2014). Görme engellilerin toplumsal hayatta yaşadıkları

zorluklar (Batman merkez örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-14.

- Bartan K.O., & Boztepe Taşkıran, H. (2018). Kurumsal değişim yönetimi sürecinde kurum içi iletişimin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1155-1184.
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: ilişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238-258. <https://doi.org/10.54707/meric.1143322>
- Belay, M. A., & Yihun, S. G. (2020). The challenges and opportunities of visually impaired students in inclusive education: The case of Bedlu. *Journal of Pedagogical Research*, 4(2), 112-124. <https://doi.org/10.33902/JPR.2020060437>
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. New York: John Wiley & Sons.
- Boztepe, H. (2014). *Halkla ilişkiler ve ilişki yönetimi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Bülbül, M. Ş. (2013). Görme engelli öğrenciler ile grafik çalışırken nasıl bir materyal kullanılmalıdır? *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Cornelissen, J. (2020). *Corporate communication: A guide to theory and practice* (6th ed.). SAGE Publications.
- Çiftçi, İyigün, S., & Tortop, H. S. (2018). Özel eğitimde yenilikçi uygulamalar: Görme engelli bireyler için inovatif ve yenilikçi teknolojik araç tasarımları ve yaşam doyumlarına etkisi. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 5(2), 31-43.
- Demir, T., & Şen, Ü. (2009). Görme engelli öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından öğrenme stilleri üzerine etkisinin araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 155-161.
- Doğuş, M., Aslan, C., & Çakmak, S. (2020). Görme engelli bireylerin merkezi sınav düzenlemelerine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 219-247.
- Ediyanto, E., & Kawai, N. (2019). Science learning for students with visually impaired: A literature review. In *Journal of Physics: Conference Series*, 1227(1), 012035. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1227/1/012035>
- Ertaş, M. F. (2025). Görme engellilerin hastane hizmetlerine fiziksel erişimi: İstanbul örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(52), 333-355. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1673772>
- Erten, Ş., & Aktel, M. (2020). Engellilerin erişilebilirlik hakkı: Engelsiz kent yaklaşımı çerçevesinde bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 898-912. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.691690>

- Gizir, S. (2007). Üniversitelerde örgüt kültürü ve örgüt-içi iletişim üzerine bir derleme çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 247-268.
- Gregory, A. (2007). Involving stakeholders in developing corporate brands: The communication dimension. *Journal of Marketing Management*, 23(1-2), 59-73. <https://doi.org/10.1362/026725707X178558>
- Günay, D. (2004). *Dil ve iletişim*. İstanbul: Nadir Kitap.
- Hebebe, M. T. (2017). Görme engelli ve az gören bireyler için geliştirilen donanım ve yazılımlar. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 1(2), 51-62.
- Karaduman, A., & Kaya, A. (2018). Üniversitelerde kurumsal iç iletişim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (46), 123-142.
- Karakoç, N. (1996). *Üniversitelerde halkla ilişkiler örgütü ve yapı önerisi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları.
- Koçak, A. (2022). Dijital dönüşüm sürecinde görme engelli öğrencilerin bilgiye erişimi: Yükseköğretim kurumları üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Erişilebilirlik Dergisi*, 5(1), 45-60.
- Koçak, S. (2022). Üniversitelerde görme engelli öğrencilerin dijital bilgiye erişimi: Nitel bir analiz. *Yükseköğretim ve Engellilik Dergisi*, 4(1), 22-36.
- Korkosz, M. (2011). *Exploring a relationship between organizational communication and job satisfaction: A study of internal communication within Irish-owned pharmaceutical contract packaging company*. Yüksek lisans tezi, National College of Ireland/Bachelor of Arts in Human Resource Management, Dublin.
- Korkut, G., & Avcı, Ö. (2019). Üniversite personelinin engelli bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 900-915.
- Küçüközyiğit, M.S. & Özdemir, S. (2017). Görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerde matematikte çarpma işlem akıcılığını arttırmada kendini izleme tekniğinin etkililiği. *Hacettepe Eğitim Dergisi*, 32(3), 676-694. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2016018530>
- Lourens, H., & Swartz, L. (2016). Experiences of visually impaired students in higher education: Bodily perspectives on inclusive education. *Disability & Society*, 31(2), 240-251. <https://doi.org/10.1080/09687599.2016.1158092>
- Mendi, B., & Akyazı, E. (2016). Kurumsal iletişim aracı olarak web bilişim sistemlerinin kullanılabilirliğinde teknoloji kabulü (hastane web sitelerine yönelik bir araştırma). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 447-477.
- Mengi, A. (2019). Engelli öğrencilerin üniversite eğitimi sürecinde karşılaştığı güçlükler: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 147-170.
- Mirzahamdamova, D. (2024). Teaching english to visually impaired students. In *Conference On The Role And Importance Of Science In The Modern World*, 1(10), 33-35.
- Okçu, B. & Sözbilir, M. (2016). 8. sınıf görme engelli öğrencilere “Yaşamımızdaki elektrik” ünitesinde “Elektrik motoru yapalım” etkinliği. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(1), 23-48.
- Okur, M. R. & Demir, M. (2019). Görme engelli öğrenenlerin eğitim yaşantısında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, açık ve uzaktan öğrenme alanı için çözüm yolları geliştirilmesi. *AUAd*, 5(2), 49-62.
- Otyola, W. R., Kibanja, G. M., & Mugagga, A. M. (2017). Challenges faced by visually impaired students at Makerere and Kyambogo Universities. *Makerere Journal of Higher Education*, 9(1), 75-86.
- Özdamar, K. (1999). *Paket program ile istatistiksel veri analizi*. Kaan Kitabevi.
- Özsarı, M., & Hasret, F. (2017). Görme engelli bireylerin günlük yaşamını kolaylaştırmak adına bir önerme: Braille alfabeli giysiler. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 5, 89-94. <https://doi.org/10.21923/jesd.62716>
- Özteke Kozan, H. İ., Bozgeyikli, H., & Kesici, Ş. (2018). Engelsiz kent: Görme engelli bireylerin kentlerde yaşadıkları problemler. *İDEALKENT*, 9(23), 216-235. <https://doi.org/10.31198/idealkent.416798>
- Öztürk, M. (2025). *Türkiye’deki üniversitelerin kurumsal iç iletişim çalışmalarının görme engelli üniversite öğrenciler açısından uygunluğu üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, M., & Özdemir Çakır, H. Ö. (2024). İstanbul’da eğitim gören ilköğretim ve ortaöğretimdeki görme engelli öğrencilerin dijital iletişim becerileri ve bilgiye erişim sorunları. *Anasay*, 29, 74-93.
- Peltekoğlu, B. F. (2018). *Halkla ilişkiler nedir?* İstanbul: Beta Yayınları.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve lisrel ile pratik veri analizi* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sungur Ergenoğlu, A., & Yıldız, S. (2013). Engelsiz Türkiye için Yolun Neresindeyiz? Mevcut Durum ve Öneriler. E. Menda, N. Balkan, & N. Berktaş (Ed.), *Fiziksel Erişilebilirlik* içinde (s. 123-173). İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Şenel, S. (2015). Görme engelli üniversite giriş sınavı deneyimleri. *Hacettepe Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (Sixth Ed.). Boston: Pearson.

- Tarhan, A. (2007). Halkla ilişkilerde tanıma ve tanıtma aracı olarak internet. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(4), 75-95.
- Tokat, B. (2012). *Örgütlerde değişim ve değişim yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tunçel, H. (2011). Kurumsal iletişimin kavramsal çerçevesi hakkında bir yorum. *Marmara İletişim Dergisi*, (18), 252-267.
- Tunçer, P. (2012). Değişim yönetimi sürecinde insan kaynakları ve performans yönetimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 131-156.
- United Nations (UN). (2020). *Disability and development report: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities*. United Nations Department of Economic and Social Affairs (DESA). <https://www.un.org/development/desa/disabilities/publication-disability-sdg.html>
- Vural, A. Z. B., & Bat, M. (2018). *Teoriden pratiğe kurumsal iletişim*. İstanbul
- World Health Organization (WHO). (2021). *World report on disability*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>
- Zikmund, W.G., Babin, B.J., Carr, J.C., & Griffin, M. (2009). *Business research methods*. South-Western: College Pub.
- Zorluoğlu, S. L. & Sözbilir, L. (2017). Görme yetersizliği olan öğrencilerin öğrenmelerini destekleyici ihtiyaçlar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 659–682.

Extended Abstract

The main purpose of this research is to evaluate the accessibility of internal institutional communication practices implemented in universities in Turkey for visually impaired students. The study focuses on the experiences of visually impaired students studying at Istanbul University, Hacettepe University, Sakarya University, Kocaeli University, Boğaziçi University, Health Sciences University, Istanbul Commerce University and Maltepe University. In this context, the extent to which these students can effectively use the internal communication tools of the universities (websites, e-mail systems, bulletin boards, etc.), the communication barriers they encounter and the support they need are analyzed. In addition to identifying these barriers, the research aims to develop solution-oriented and sustainable communication strategies. The findings will contribute to making the internal communication policies of universities more inclusive and will form the basis for policies and practices aimed at strengthening equality and accessibility in higher education.

In this context, the question of "What is the appropriateness and effectiveness of the internal corporate communication activities of universities in Turkey for visually impaired university students?" is sought to be answered.

The universe of the research consists of visually impaired students studying at state and foundation universities in Turkey. The sample consists of 180 visually impaired students selected from Istanbul University, Hacettepe University, Sakarya University, Kocaeli University, Boğaziçi University, Health Sciences University, Istanbul Commerce University and Maltepe University.

This research was designed within the framework of the relational screening model, which is a quantitative research method. In this study, the data collection process started with the preparation of a survey form in the first stage. The data collection tool consists of a 32-question survey prepared by the researcher and presented to the opinions of experts in the field. The first 15 questions include questions about the demographic characteristics of the participant, visual impairment status and university and program information. The remaining 15 questions include questions with yes/no options regarding corporate communication awareness.

The analysis of the study was carried out by transferring the collected data to the SPSS program. First, the normality distribution of the data was evaluated by looking at the skewness and kurtosis values. As a result of the analyses performed, it was seen that the variable met the normal distribution condition. According to the results of the reliability analysis performed for this study, the Cronbach's Alpha value was found to be 0.720 and the scale was accepted to be reliable. Since the data met the normal distribution condition, "independent sample t test" was used in two-group comparisons and "ANOVA" was used in three and more group comparisons.

It was concluded that 94 of the participants were male, 86

were female, the majority were in the 22 and above age group, they were graduates of the faculty of education and were 3rd year undergraduate students. 69.4% of the participants lived with their families. It was concluded that the vast majority of the participants stated that social media use provided a sense of belonging and community, all participants used e-mail and mobile application communication channels, more than half were satisfied with the academic services and social services provided by the university's disabled student unit, and all participants benefited from the "part-time student and volunteer student support" and "exam arrangements" services.

When the results of the significant difference analysis between the demographic characteristics of the participants and the Institutional Internal Communication Scale were examined, no significant difference was found between the demographic characteristics of the participants, except for the faculty, and the Institutional Internal Communication Scale. However, a significant difference was found between the students of the Faculty of Theology and the students of the Faculty of Arts and Sciences, Education, and Law. These results indicated that specialized communication strategies should be developed at the faculty level, and that more resources and support should be provided especially to visually impaired students studying at the Faculty of Theology.

This study evaluated the accessibility of internal communication systems implemented in universities in Turkey for visually impaired students and revealed that current practices have various deficiencies. The research findings show that internal communication processes are not yet implemented on the basis of a systematic, sustainable and inclusive accessibility policy. This situation prevents visually impaired students from having equal access to information and makes it difficult to realize the principle of equal opportunities in higher education. Access problems negatively affect not only academic success but also students' social adaptation, psychological well-being and sense of belonging to the institution.